

Ե. Ջ. Գ. Ե. Ս. Է. Ր

ՈՒՍՈՒՄՆ ԸՌՆՈՒ ԶՈՒՄԻ ԵՐՔԱՆԻԿ

Վ. Գ. Ս. Է. Ր

ԵՐԵՐԵՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԽԱՂԱՓԱԿԱՆ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆՈՒՐԱՆԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՏ. Բ. ԹԻ- 30. ԿԵԼԵԹ. 1846 Մ. Դ. 7.

ՔԵՂԱՔԵՐԵՆԵ

ԿԱԼ, ԿԱԹԱ

ՅԵՂԹՈՒԹԻՒՆ

ՅԵՂԵՐ 20. 1843.

Յոճութեամբ հայտնեմք, զի յերեկի թիւանոթարձակութեամբ քարոզեցան Եւեռիք յաղթութեանն Ենգլիսացւոյ 'ի վերայ Սիկաց, 'ի 10 սցար տնոյ: Օղիտով օւթն ժամու առաւօտուն զօրք ընդ հրամանաւ Սարտաղեռին յարձակեցան 'ի սրտաւորապատ բանակ տնոյ Սիկաց, և յետ հարուստ մի թիւանոթահարութեանց՝ դրան տուեալ հետեւից՝ մեծամեծ հարուածս տնին 'ի վերայ, զմնացեալս 'ի փոխուստ դուրձուցեալ պետանցն կարուսին, և տիրեցին ունեան և օւթ թիւանոթաց և հաւաք և կարասեաց բանակին նոցա:

Յերիս յառաջ մարտան զօրք Ենգլիսացւոյ տնին հարապատեալն

Սիկաց՝ յԱմբարն իբրեւ չորեք և հետով մրտի հետի 'ի Ֆիլթաղաւրոյ: Բանակն երկրորդ՝ 'ի Սարտաղաւ, և բանակն մեծ՝ 'ի Ֆիլթաղաւ:

Գետաւորք Սիկաց Լարս Չունիւղ, և Սեհաւոր Սիկաց Հարապատեա, սքեկեալ էին տու Սիկաց հարապատեա, սք ընկալան գնարհ յանդ խմնութեան 'նարտ մինչև 'ի լինիլ հաշտութեան:

Օղիլեւոյն կողմեալ և կողորքեալ զօրքն Ենգլիսացւոյ յառաւօտաւ մեծամեծաբար առաւ տնեան Փետրովորն անցին ընդ Սարտաղ 'ի բուն սահմանն իշխանութեան Սիկաց՝ նշնապէս ընդ առաջս առաջս բաժանեալք:

Օղիլեւ մի ընդ հունն Սարտաղեալ և կիս ընդ հունն Խաւնոյ, ուր հարապատ Սիկաց տիրեալ բերնին Ֆիլթաղաւ, և Սարտաղ ընդ տնոյ զանազան տեղեալ կամովն տնաւոր եղին, յարմէ պարտ է տնանոյ զ(Խաւ) տնան անի խանութեանն Սիկաց:

ԱՐԵՒԵԼ ԵՆՆ ԵՒ ՀԻՒՍԻՍԵՅԻՆ ԿԸԼ ԿԸԹ ԸՅ

Շ Ո Կ Ո Ե Ղ Ի

1, 500, 000 Լիրայ իմ Կ. Ռ. - 411 15, 000 (000 - Բաժանեալ է զերայ 75, 000 Բաժին, Իւրաանէի-
Բաժին 20 Լիրայ իմ Կ. Ռ. - 411 200 :

Պիտոսեմն բաժանորդաց է միտարել Ղարկաթա մայրաքաղաք Բրիտա-
նական Հողկառուանի ընդ դեպքի Ղանգիտի Հանդիսարանի տեմ էրթեկե-
կաթեան նաւայ ցամն բոխմեակի, ի ձեռն բռն շաղաղայ ձգեցոյ ըստ հե-
տադայ տեղաբնական տարածութեանց :

Կաթ	Ի Կաթնոթա ընդ Կաթնոթա և Բարեգաւթ	14	մղն
	Ի Բարեգաւթայ ի Սաւաղաւթ և Զագաւթ	6	
	Ի Զագաւթայ ի Սաւաղաւթ	16	
	Ի Սաւաղաւթայ ի Բիշնաղաւթ	28	
	Ի Բիշնաղաւթայ ի Սիւրա	28	
	Ի Սիւրայ ի Բիշնաղաւթ	22	
	Ի Բիշնաղաւթայ ի Ղարկաթայ	3	
Կաթ	Ի Ղարկաթայ ի Սաւաղաւթ	4	
	Ի Սաւաղաւթայ ի Բարեգաւթ	11	
	Ի Բարեգաւթայ ի Սաւաղաւթ և Կաթ	8	
Կաթ	Ի Կաթնոթաւթայ ի Բիշնաղ	4	
	Ի Բիշնաղայ ի Կաթնոթա	7	

144

Կաթնոթ շաղաղայո՝ հոյեւրով ի տափարակ տարածութեան երկրին Հա-
շուին 7500 Լիրայ տա իւրաքանչիւր միոն :

Սաւաղաւթայ յայտնաւէ համարի ոչ միայն ընդարձակութեան իւր
ճառացի Կաթնոթայ, և Հնգեկայ տա Հաւաքակի՝ որ մեծաւ դժուարութեամբ
տնցանէր մինչ ցարդ ընդ Բաղարթաթի վտանի Ղանդեկայ, և արժեք երկրին
ընդ որս Շագաղի տնցանիցէ, այլ և տնցք զսրայ, և տաշարայ և կաշուց և
կարտեայ ի սաւանջիկ հարկին : Սխով բանիւ տեւել, ի ձիւ Շա-
ղաղայո ընդ այս տարածութեան, ոչ միայն յուեւորդայ սակի համարին
բերթք և պահակք զօրայ տեղիս ի տեղիս՝ մանաւանդ ուրանօք երկիւղ
թշուաւոյն ստիպել և վտարարութեան սեռի կարուանի զբաղումս ի նոցանէ,
այլ և առանց արեանց և հարուածոց ծնանին քոյաքք բազմամարդք, և
որդէն երկուքն առաւել ևս ճակտանն բնակութեամբ և վաճառք :

Բնկերութեան շագաղայոյ ի Լանդոն՝ գրէ տա Բաւան Բիշնաղայն Հնգ-
եկայ Բիշնաղութեան արձակագիր առլ, զի գործն սկսանիցի աղտա ի մաքօն
նիւթոյն վերաբերեցոյ նմին :

Բնկերութեան Շագաղայոյ ի Կաթնոթա՝ գրէ տա Օւայրաղոյն Կաթ-
նոթութեան Բ. Հնգեկայանի նախն մաք :

Սաւաղաւթայ ի Սիւրայ նախ քան զամենայն գնել զբաւակոն
կարաւան, մասամբ ի Ղարկաթայ Հարբ, և մասամբ ի Բարեգաւթայ,
և հաստատել ի նախն դրժարանս, . . . Բանդի գաւառի ի ի, զի տեղիքն
ընդարձակեալ՝ գրաւեացեն ի ժամանակի զբաւանդակ զաւ և զաւթ Կաթ-
նոթայ :

—Ուրախութեամբ հրապարակեմք զի Սարգսիկաթիւն Սեբաղիւնից 'ի Ս'այրաբազմաբիւ 'ժամն 'Եկեղեցւոյ Արքայ մե բուժ' 'ի Անկախութեան' օր քան զօր յատուցանայ : Յաւայի է զի եւ այլ քաղաքացի Սեբաղիւնք ճնշուանէր պարտաւարութեամբ յառաջ եկեալ ' պատահեցեն զՏէր որդար վաստակօք ի քեանց :

— Ստորագրութիւն Մերայդիւ
Թեմայոց Դաքայ քաղաքի՝ տա. 'ի
Նաթան Կործառւարտին Դօ. րանդայ,
Էհու ջԿ. Ա. ու փիս 350 — Լ'նտո.
բաղլոյ Հոս տաղի է, ղի և վառն կա.
բառաւոյ Իշկեդեցոյ Արքայ մերոյ 'ի
Սինկաթաւո՝ ոչ խնայեցն զաւանի
ճնայտիբութեամբ զատաւ քարի
ի րեմոյ :

—Արժանապատիւ Բառնակ՝ զոյրու-
մբն ի վարդապետ Եւսեբոսի Երու-
սաղէմի՝ գրե յԱղբայ յաւ Բաբելոն
մե՛ն՝ օրինակ գաղտ :

36 "Ի՞նչուս. աւրախութեամբ որոնք ընթերցաւ դո-
 քադիրքս 37 Աղաքաւէր" որ ըստիւս. թե ըստիւս. թե ըստիւս.
 եղև. պատճառս. եթէ, ինչեք ինձ աս լիկ քնաւի՛ր.
 ասեցաւ զո. ինչպե՛ք ժողով իմ, ասե՛ր ին ժողովս պատ-
 դաւ իւր առաստնդականս զթխելուս. թե իսկ մեքոյ շխա-
 րեմ առաստնդ սփռել եղև ի միջ ժողովանեղ ի Կաթնա-
 յայ, ուր ուսումնմբ զոյս. ընտանաւորս և Զօրօրոյնն
 զոր զեթրհայ. էր մեր ի դուռ թեամ ճրարեմք, ասաւ-
 ցաւ է. յոյժ ուրախացաւ եթէ ընդ գիւր ետաւ է. եթէ
 ընդ զիր, մեծանաւոյ ընդ ժողովանդարեւ թեւե-
 նորին, ե. ինչքովք ըլլաւաւծոյ ասաւ. անշամացն
 հոգեք գիւսութեան, իմաստութեան, հոգեւորոյք և
 Աղգարակի յայն ի պարտեւութիւն Արամեանս
 ասեցէ 1

Էրեզբարդից ցնձեւ թեոմով ցայ լիսն արուսեք և
յստաւիպէմ հաղթաբէնու թեան միեկնանց ի հե-
մարանի, որով երէկ: Ի թէ նորիսն իսկու որով թիւն
գայ թեպեալ զպէս զործ և զբարդանցի, և աւան-
այտ ի թէ և ի վ: հաղթեաւիբարդ քոչապատար ջան-
կանի, զոր ցէր և և աւանդարի արարցէ երկնու որ
իմաստան թեոմով:

Դասն արտաբանական թվանշն օրերորոցն խառա-
քառ ընդամենն ընկերու թիւնն Դղաարիկն պարգեւ
ձառարարին զիւս ալ ինչ արշ րուսք է ասանն
այս ժամն Կարգեալսրն օրերորոց է քանզի իւս-
քան իւր քառար ցայն եւ այն ծննն ասորու թիւն

ու հիշ, ու ասի թէ եւնյի կրօնականն ոչ յարժեք յառեւ
նայն տեղիսն ։ Ինչ ապաւսն թուի՝ մասն ուսմանն
կրթութեանն նորա ուսնուել զըթնա մասն կարգա-
ւարտ ։ Մանկեպանոն դարձապէս օրինարաց, իսկ
մասն իւրեանց եւ հիշգիտական կարգադրութեանն
ի միւր հոգեմտականութեանն եւ որեւոր, բայց որոշ
կարիւր քն մտնողան ի թուրք արարեալսնց (միտէ լոյս-
զանձարեւուն կրթութեանն) շնչին օգտակար յառե-
ւանքն, և ի միայն այսր ամենայնի մեղադարձութիւն
պարտաւորաց օր ըստ օրէ տեսանելով՝ դժարկուօրն
լրացուցանեն զիմ երկն արդարութեամբ պիտաւորա-
ւութեամբ ։ Եւ ամենայն նպատակ ինչ ոչ լինի կատարելու
ի սկզբան, այլ պարտեալ ըսելն գիտաւորութիւն
կատարելապէս ուս միջոցին մասնան՝ անքնիք
կատարելու ։ Իսկովի կրթութեանն օրինարող այն
քան հաջողութեամբ, որչափ հաջին առ մարմին, զի
մարմինն առանց հոգեւոյ մեւեայ է, այսպէս անուսա-
հուն ինչկարգաբերտութեան մարդկուն առանց կրթութեան
օրինարաց ։ մասն դի՛ ի կրօնական ։ Եւ ի նորոգում
է կրօնին անհաւան, ու ասի մարմն որ որքան
ե գիտանն եւ կրթելու չլինի, ոչ ինչ այնքան զգուշ,
եւ ի հիմնական կրն նորա պարսկ լինի ի կրթութեանն
եւ ի պետութեանն, իսկ եւ ի երկր լինի ի միջին կրթեալ
արհաւե դասակարգացոյ՝ օր ըստ օրէ պարտաւորան
է կատարելու լինին, զի ի անս մտնողութեան ընդ կաթին
յարմարն նմա պարտաւորան սկիզբուն, և իսկն լին
խաղէկ հիւրի լով զմիտանկա որ աստ օրէ գիտաւորաց
եւ կատարելու լինին, յիշողութեանկա լինելն ուսման
եւ անա այլ ու բնաւարտութիւն Լիւթարտիքն լինկուս-
թեան ։

Ընդդէմ զոր և ինձ՝ ինչ իմն առ այս միտ, հոնքան
ինչ արժայքիւ, ոսկոյնքն ոսկորդնիւմ գլխի անձին
իմից, համ մնամ արագունէսն, Գի չէ արժան
առաջի բարիքն շարժ ճոտ, արդոյնից * * * իւր
ոստորիւ պատրուկս առ իտացիալ ի Ե ճէք, քոնդ
պահանա՞ գնէաւորն, Գի ոչ միայն օտարա՞ Սղոյն
արքն և դիտորուհւն. չն իտարարուն և դիտուն նն ինչու ու
քոնու իտար, և իւրապար իտար, արչ և շարժ
դիւքսք հոն հո ետարացն իրհաւք, իմանաւորոյն
հրդք, նմն վանն ցլուս, ինչն ի համբարուն՝ բա
նամք զչրիս ուն ի բարիսն զնոն առ Աստուած,
հաղցելով դոտն նորա պարպն և զարմունաւ քո ոտ
նա՞նք և հոնքն միտ, և Կիտուն ար. ինչն ի յոգնաւ
ի պայծառաւորն ի Սոս. քո ինչ զնոյն վերաւոր և
ի պարծանո հաղիւզն ինչ * —

—Յայտ իսկ է ամենեցուն, զի յևր
վերջին խաղալ թեանն 'ի նոր թա-
ղա, ծագելոյ 'ի մէջ | առաւորչաւու
ւան Հայոց և Քրիստոսեանոց ոմանց,
գաւնաւորեցան կոյմանքն մի ևս 'ի
վիճակ իրերաց ձեռնամուխ յիկի, լծե-
քանիւ, և թե գործով, — Բայց ընդ
հակառակն՝ Յէվր. 20 տար ամի

դիր իմն և հաս անտի տաս առ 1 ուսա-
ւորչագոսն ոմն, որ պարտիակէր
զտեսարակ մի կոչեցեալ Արծառօս
Վրկաանեան : ապաղբեալ 'ի
Հռոմ' յամի Տեառն 1843 յաշխար-
հարառ լիցա Վար ջուղոյեցեաց .
յարու մ' քոյ յոյլ և այլ կնքնահար
և անաւետարանական կեղծեաց, ըն-
թեցաւ և հեաազայ առապելը :

Հ. Բանի կիպ գծիւք կոյ :

Պ. Չորք կերպ :

Հ. Ըսն մի մի տեսնեմ :

Պ. 13. գծիւք Սուրբ Նահապետների և մար-
գարների յիմարանայ, և ևս գծիւքն աւերեց
վրկառա :

Երկրորդ գծիւքն շմարանում տղիքների յաւիտե-
անական յիմարանայ և հատեղ չկայ կրակ :

Երրորդ գծիւքն դատարարական մեղաւորների
յաւիտեան գծիւքնայ . որ էս եղանակն կերպն
և կոմիտիէն մեղաւորներն և ստանեկներն յաւի-
տանայ յաւիտեան :

Չորրորդ գծիւքն շմարանայ, և էս մի տեսնեմ ի կրակում
էն արդարների հոգիքն որ մեռան կամ ծերերն և փո-
շտեանկ մեղայ միջու մ' . և կամ արդարականների
չէր թողած . կզնան էս տեղ և հեքան կոմիտիէն մի-
շն որ մեղիքն որ իմն լիցի . և լիս մեղիքն
պատկան լիցուիլն կողաւորն և կզնան որքոյ-
ն լիցն :

Ս'եղ կամք չին ընդդէմ դրել
ծաղալից և պատանկան ցնորեցս ա-
սոյիկ . այլ միայն յուշ աւելել ըն-
թեցողայ, զի Հոգին Սուրբ ոչ ու-
րեք սւտեցան, մեղ այսպէս . և թէ
որ պրեայն գոյո՝ Հոգւով Արամ,
ոչ գրեաց : Պ' կայեցէ 'Վար ջու-
ղա' որ ծնաւ 'ն դիս' և Բթաւիս, որ
բաւարարեայն . թէ ոչ երբեք արարին
ինչ իրան՝ արժանի սրտիկի խորգու-
թեան 'ի Ս' օրէն թուոյ :

— Յիշուի՞ր լրագրի տեղոյ թու-
եայ 'ի 2 Ամսոյ տեսանի հրատա-
րակից հրաւեր տա Հատարակութիւն
Ս' երանելից յեկեղեցին Հռոմէա-
ական յաւիտեան թիւն քարոյեց
Հռոմէապետն Հայ Վ' արդարեան
եկեղեց 'ի 1 Երանանայ, իբրեւ միան
այ տաւ և տա թեան Հայադեան :

Յիշուի՞ր պարմանայի է, զի 'ի մի-
ջաղայի պարման փաքիկ հեռաւո-
րութեան 'ի մէջ երկրցունց եկեղեցիաց,
անձանօթ են զի Հատարակութիւն
մեր ոչ կարաւ անանօր ոչ ժամակա-
ղութեան և ոչ Հմուտ Վարդէի որ
մատակարարեցէ զհոգեոյ պատ իւր :

Ի Յուշեւ Ուրբ 10. 1843

Ի հաս 'ի Բթաւից Գրեղորի նաւն
ի շաքարաւ, բարձեալ 'ի Պարն
Բարալ Լ'նդրեաւան, ընդ բեռնա-
օղ տալեանք Պարն Վրկառի 'Վա-
հագեանն, և յամն աւարեալ Պա-
րն Լսոյեաց Վ. Գաւարեանց 'ի
Բուշեւ — 27 ին Հոգիէիք բնեք,
որ անպարս սպանեալ էին Վրա-
նն Ունարայի՝ կոկիցան տրաւք
պարագայն Բուշեւայ :

Կալեմբ 20. 1845

Լոր եհաս 'ի Բաղդատայ, զի
թիւ աշակերտաց Վաղատան սեւոյ ըն-
հաւեալ է 80. և որ քառ սեւ տաւե-
լաւ շորհօք Տեոսի : 'Երան' զի վան
տարարորս հրիկի լոյն Ս' միւսից
միւրձ 2000 Պ' սրեց Ս' աւանդ Դա-
նի Ուսովիք կցեն հաւաքեալ :

Երկրորդն էս մի քան զմի տա-
ւանն և տաւաւածաւանց պրծք .
Արամ անտարակցս հաւատամք, զի
այսու հեաւ տաւաւեալ Դորհնայ
Երկեաւորին 'ի Բաղդատ' սրտիկից
է զանկալութիւն Մարիս մարչ, մո-
նաւանդ բարեմէր Հիմնողոյց Վաղ-
ատանն՝ աւստմեական և բարեպաշտ
Հայրենակցք : Ս'եղ սաստիկ ցան-
կալի էր վրձիս յատկութիւն սկզբան
և շարունակութեան անաւարտ զօն
գործել թերեւ քաջաբերութիւն ինչ
տալ կարողանալք :

առաւելած երամ միաքանիս թեան արգիւ
կերաց Մթուղին, մինչև շարժեալ
Հայրապետին ի շորհաց Մթնախալին
առաքել գնալ յաւստմարան Մթուղին
զի գոնեայ գերած շտականն առնույ-
ցէ գուտաւմն ձայնաւ որոց, (քանզի
քաղցրաձայն էր յոյժ յոյժ) Բայց
Հոգին Սուրբ է ահա թիւն մտաց
փոխադրաց բարեյն, Սր լուսաւո-
րեաց զիս այն Հոգի յոթնամեայ և այն
սքանչելի պաշնցարութեամբ ուշայ,
մինչ բերան առ բերան ուսաւ և անմե-
ռաց յիշէր զքաւանդակ պարտնակու-
թիւն Աստուածաշունչ Սուրբ Գրաց,
ի սկզբանէ, գրոցն Սոխիսի մինչ ի
վրիժան Յայնաթեանն, զԼարեկի
գրադարան ի քաննույ և մեղեդեաց, և
զշարականն ի բուն, Սր, և այլքան
մեծ գործ թիւն ուշայ սննաւաւայի
բազմաց երեւեր ի մամնակին, յո-
րում որ օխաւորք կամ ճանա-
պարհորք յոյեալ զնմանէ և կամէին
ի փորձ երանել իրացն ստուգութեան,
Սեբ գինն ի հանդիսից փորձու-
թեանն ստաղի առնեմք ատանոր ա-
հանաւորս դորով, Զամի Տեառն 1816,
ի Գրադարանն Սրայ Լշմիածնի,
յանդիսան Յովհաննա Բարբեանդ-
ցւոյ և Սահակայ Անդաղեայ Խալիս-
կապտայ, և բազմաթեան Սարկաւա-
դայ, Գաբրայ, և Սահաւարայ՝ եղաւ
Աստուածաշունչն ստաղի ծերունային
Արքայախի Աուրի, և խնդրեցաւ
բանալ այս կամ այն դուխ : Առեալ
նոցա զՅորբ գիրքն ի ձեռն՝ լսուր որ
կշռեաց, ասբաւ հաւոյ ընդ ձեռնաւ
և երաց դանդին, Բայց առաւել
արողութեամբ և զՆորակոյցին կաւ-
դրս, Օտրմոնք կալաւ գրադարանն,
ուստի անեալ յաւիտեյն զճրագն ի
բոց սարան, և խնդրեցին երկրորդել
զարարս իւր, զի թուէր ին անսանցէ

աչաք կըյն : Բայց այն զի մի էր նմու-
րոյս և խաւարն, անթեքի իսկաթեամբ
երաց նա դանդեացեալ անդին, և յինդ
զմասն կատուցեալ ի գլխին գրոց,
ցոյց նոցա ի վերայ զայ ճրագին, Ի
հանդիսաւոր առաւ զստագլխի
կանդներ սա, և ի ստիգել հարկին,
բանայր և զնէր կըյն՝ առաջն ան-
սանալոց դոյս կամ դոյն ինչ գրուած :
Զաւ ի ձեռն միայն, և առանց ա-
ռաջնալ ի ճանապարհ արար սա յի-
րուստովմ, ի Առաւանդ նուարին, և
մեռաւ ի Սարկաւարայ, ի խորին
մեղաթեան իւրով, յամի Տեառն
1821 : Հաշովաւոր և զնն գոյսաւ մու-
մանակաւ նախ Բեշիլ Օղլի, և Ալու-
միքաի, պրինքն, Աստուածաւոր
Բերթոյքն Հայոց, Խմբարին և ս-
աչաք կըյք, այլ մոռք լուսաւոր
Արեգակունք Լշմութեան և Սեդ-
ժութեան միանգամայն :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԼԱՆՈՒԹԻՒՆ

շարունակեալ

Խիշնայ կէրպուռն.— Սկսողն զթիւ
ամենայն տեղ և սիւր բնական կերպու-
թանքն և խաւաւածքն պաշտէ ինդ-
հանբապէս, առաքին չպէտք և հա-
տանի Հայերն կ'ճանաչուին իւրեանց
կերպարանքից, Խորիմցիք և սշատ
զիւրաւ կ'արդարեն Սա սից և թա-
թարից, և նաև Հաւանիլից՝ որ կար-
ծես թէ ուրիշնքից ու ելի նման են
Հայոց, Խորիմցիք ընդ հանրապէս
միջահասակ են և ոսկրաւ, երեսներ
զոյնն իւրիս և կարմիր, բնութիւն յա-
փաւոր, բիւքն՝ սեւ, մաղի բն և սեւ և
փոքր ինչ զանգաւր (Լեւ) Հայեցաւ ծնն
հանդարտ, քալումքն՝ խօտակցա-
թիւնքն ծանր և փոքրաւ, Սիւսի
թէ կիւմիցի աղակցութիւնն կ'երեւոյ
թէ փոքր ինչ փոփոխութիւն է արա-

բէյ, և Հեռ գնեաւ Կ'անի Իւրեանց վերայ, վասն զի կանոնէնք որ թէպէտ մեծէքի մարերն սեւ սեաւ են, բայց շատ աղայց մարերն պատկուց գեղեցիկս կ'ընեն, և յետ այնու կամայ կամաց կ'ուսանան, այս փոփոխութիւն առիթի Հիւսիսային աղցոց յառուկ է:

Բնութիւն. — Ի նդհանրապէս տարիւնային է Խրիմեցւոց իրանուածքն և դեղին մոզմով բարեխառնած, որոյ վրան այնչափ ստատիկ կրակոս չեն՝ ինչպէս սերիշ արիւնային աղիւքն: Բայց Կ'երկայ թէ Խրիմեցւոց հաւրաւոր տարեկներով Թաթարի բրանաւորութեան ներքոյ մնաին՝ մին բանական կերպով արգիւիտել և չափաւորելով է իւրեանց բնական երանգն ուրով այժմ՝ ևս՝ թէպէտ Առասաց ազատական կաւաճարութեան ներքոյ են, բայց միշտ չափաւոր և դուրս որ են: Այս զգուշաւորութիւնքն երբեմն իւրեանց այն տառիճան երկչոտ կ'անէ, որ աւրաթեանց այլ և այլ ժամանակ իւրեանց առած ազատութիւնքն և արտաւթիւնքն ևս ինչպէս որ հարկաւոր է չեն բանայնէյ, և չրանայնէյով կ'որոշուանեն ևս, և որովհետեւ այժմ՝ փոքր մարդ կայր իւրեանց մէջ որ Առասաց օրինաց բուսեղեկութիւն ունենէր, որով թէպէտ և իրաւունքն իւրեանց կայմէ ևս ինէր՝ իւրեանք երկչոտ կ'անային:

Իբրեւ է որ շատ անգամ Խրիմեցի Հայերն աղայիս բնական կարճութեանից և իւրեանց ոյժն նշանց ապանան են՝ քաջութեամբ կ'ուսերով առաջակաց հետ, կամ՝ տանձին փորձելով, և այդպիսի կարճութեան պատճառութիւնքն շատ կ'որոտանան իւրեանց մէջ, Բայց որովհետեւ Խրիմեցի Հայն կարճեւ թէ ինքն իրն

դեռ չին ժամանակէն Պարսից կամ Թաթարաց ձեռնի ներքոյ կ'երևակայէ, որոյ վրան խաճիմ գոշ շուրթով թեամբ իւր չափից դուրս չի գնայէ, որ իրաւունք ևս ունենայ՝ Խաւսի կամ Թաթարի հետ չթնամանայ:

Վշտանալիւ. — Այդպէս ընծայով Խրիմեցիք բոլոր իւրեանց խելքն ժամատկանութեան կրօն, մեծ հաւատարմն, թեամբ, խաճիմութեամբ և աչքաբացութեամբ: Խրիմեցի Հայոց հաւատարմութիւնն շատ հաշակաւոր է, Ուստատանի մեծամեծ տանու ժամառաց մէջ, որոց զխաւորքն կ'ընեն Կիւմի, Կիւմիւր, Կարաքով, Պերտիւլէ, Սուֆու, և Քաւենայ քաղաքքն: Եւ Խրիմեցիք ամենայն տարի տօնավաճառ քն կ'ընեն և մեծ վատակ կ'անեն: Խրիմեցի Թաթարներն, Կարայ Թաթարներն և փոքր Առաջակցի միտմիտ բնակչաց բնակարայնութիւնն և բան չճանաչելն յառաջագոյն պատճառ էր ելած Խրիմեցւոց փոքր ինչ իւրեանց հաւատարմութեանց պակասելոյ, և նոցա առ և տաւրի մէջ խաբելոյ՝ բայց այժմ՝ քանի որ կ'ընայ այն աղայց աչքն բացուելոյ վերայ է, որով Հայերն ևս ազատ կ'անան այն փորձութեանց:

Հարսանիք

— Պարեզ օւնի զերիս Պառչաւուտ: Ուրբ Ովանոյ՝ որ առջ յամի երկարասան միջան խաբու կամ պն սառոց (Վինտիկոյ) վէր միջինն և Եւ Սպիթայն՝ նայնչափ, Կայնայի քաղաքն մի միջին բնակչոք՝ ծախէ դրամն և չորս միջին տնտատացի: Ար առ անձին հասանել քան և չորս խաբ:

Իջմուտին Կ Սպարչապոտ՝ տնի մի միայն ստացաւուն, սեր թէ՛ օրքան շաւաղիք սառացոց կուտին

ամ ըստ ամի՝ չէ ուրաք կշտեալ և
հաշուեալ : Ասոյ հայեցեալ 'ի ասթ
ամստան օտկոյնի, 'ի վառուն տրին
բնակչաց, և 'ի նիւթեղ զօրութիւն
դիւնոյն՝ իւրաքանչիւր անհատ կա-
րէ ժախել 24, պսնո սառուցի 'ի միտմ
աւ ուր : Արդ եթէ հաշուեցուք մի-
այն 5000, օգիւ յԱշխատին և 'ի
Ապարշտարս միանդամոյն, և իւրա-
քանչիւրոց տալուք տօրին՝ 24,
տունն՝ օրական՝ Պսնո 1, 20, 000 : Ամ-
տական՝ երեսուն և վեց հարիւր հա-
ղար : Իւր այսպէս :

ԱՂՕԹՍԻՄԱՅՑՑ

Աւրախտի թեամբ հրատարակեմք,
դիւ Աղօթամանոցն 'ի պետաւ անին
պաշտաման, հաւաքածոյ յօրինամբ
ի Պարոն Ստեփանէ Օրտաբուն իւ-
րական ծախիւք աղաղբեալ 'ի յոյս
ընծայեցաւ, յօգսւա ընդհանուր Պա-
տուիւի Աղգի մերսուս :

Պարծի տաւալ է ըստ մեծի մասին
'ի հոգեւորք աղօթից Հարցն միայ
սրբոյ, և միապական գիտաւ արտա-
շանդեցեալ իւրաքանչիւր աղօթող
անձին, հետեւելով սրինակի հոգե-
լոյս կոթուղիկսին Աղգի քանդակի
Ստեփանէ, սեպի և չունի պետա-
լին առ 'ի մեծ քննութեան : Իսկ
որք յօրինածոյ յարեցան զհետ՝ բն-
աիրք են և ըստ պատշաճիւք, և շա-
քոյտիւ օրք և կցարդեալ իր անհա-
տանագան 'ի համար աղօթիւրաց :
յորոց ձեւ արքան և հաճոյական թու-
իցի, կարէ մի զինի միայ համարել 'ի
պատարաւ մաղթանացեալ Աստուած :

Իթէ Աղգին, մանաւանդ օրոց
յայտանհուն հեռաւորութեան բը-
նակեալ իցեն՝ պիտանի իցի գործ ոյս
սրինակ թէ ոչ, թողումք այլոց խնա-
տանիւրէ : Մեք միայն հոգեհաշ

դարմանօք զմայեցեալ և փառա տամք
Աստուծոյ, զի աշխարհականք՝ զբա-
ղեալ յառ անին հօգս, և 'ի հրապա-
րական վաճառս իւր՝ կարպոցաւ
գտանել ժառն ճշտութեան նա իրերոյ
զետին մաղթանօք Աղգով առ Աստ-
ուած, և Աստուծով առ Աղգ իւր :

Չէք մեք բնաւ տարակցոյ, թէ
դօրք ոյսպիսի և պայիսի ձեռօք
չընտրակն բաւալ առ ոյսպիսի վախ-
ձան զերազոյն և տաւաւ ամային, ընդ
հանաւր քաջակերտ թեան Աղգի աղ-
թանացի հանդիպել :

Ամառի 'ի զրոտան Արարա-
տեան ի նկերութեան :

Առ միւրնական Որս փի - 5.

Ա. Չ. Գ.

Պարծի, Ս. Յարմարեան իւրեկ
ճանաչանել Պարոնի Հաւարմանիւն Սերգե-
նէտ, զի թեւ Բաշտէ և պարտան մի առաջի-
նիստ ՍՕԻՆ ԱԱՅՐ չալիւր, և որոք Բարեւո-
նէտի գեղէ, անի օրք պարտական չախար-
Բեմք ճաղարաւել :

Գրաւին Բօքիւր 2
Աստուծոյ Բօքիւր 1

ԾԱՆՈԹՅՈՒՆ

Յայտնի իցի յարգոյ Տեկնոց և
Պարոնոյ Սերապիւից, զի Բաղանիք
այսինքն Համանն յատակ և սառք՝
պատրաստէ գրեթէ յամենայն օր,
յընդունեալ թիւն որոյ աղպտախարար
բարեհաճեցին օգնական կող բարանե-
պանին, ինքհաւոր դաւառեամբ իւ-
րեանց :

Առաւմտարար Յովնանէ
Տէր Արարմարեան

Ի Կալիւրն
8 Յետեւ 1846.

ՏԵԼՏԻՆ ԼՈՒՐ

Մ. Բ. Ն.

Տեկնէ Հո ինիսէ 2, Երկրոս Կոնց հանգեալ
ի հասակի 76 ամաց, 2 ամաց և 24 տաւաց.
Մարտ 3. 1846.

Ի ՏԵԼՏԻՆ ԵՐԵՐԱՅԵՆ ԵՆԿԵՐԱԿԵՆ
Մ. Գ. Թաղիւրեան լեւոյտեալ :